

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 2.20 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין בעבירה של נישואי קטינים
	א' אייר ה'תשע"ו, 9 במאי, 2016

2.20 - מדיניות התביעה בהעמדה לדין בעבירה של נישואי קטינים

עניינה של הנחיה זו בהתוויית מדיניות התביעה בשיקולי העמדה לדין בעבירה של נישואי קטינים.

א. המסגרת הנורמטיבית:

1. סעיף 2 לחוק גיל הנישואין¹ קובע:

"מי שעשה אחד מאלה:

א. נשא קטינה או נשאה קטין;

ב. ערך נישואין, או סייע בכל תפקיד שהוא בעריכת נישואין, או בקשר לעריכת נישואין, של קטינה או של קטין;

ג. השיא קטינה או קטין שהם בתו או בנו שהם נתונים לאפוטרופסותו דינו- מאסר שנתיים או קנס כאמור בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977".

את המונח "קטין" יש לפרש כמשמעו בסעיף 3 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962- קרי, מי שטרם מלאו לו שמונה-עשרה שנים².

2. במסגרת תיקון לחוק גיל הנישואין שנתקבל בכנסת ביום 4.11.2013, נקבע כי סמכות ההעמדה לדין בגין העבירה של נישואי קטינים, אף שמדובר בעבירת עוון, תהא נתונה לפרקליטות. להלן תפורט מדיניות ההעמדה לדין בעבירה.

¹ חוק גיל הנישואין, התשי"א-1950, ס"ח תשי"א מס' 57.
² סעיף 1 לחוק גיל הנישואין, לעיל.

ב. כללי:

3. הרקע לחקיקת חוק גיל הנישואין והטעם ביסודו מפורטים בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 4.1101. בתמצית יצוין כי לתופעה של נישואי קטינים השלכות שליליות רבות, ובכלל זאת, הקושי ליחס החלטה אוטונומית מצד הקטין להיקשר בברית הנישואין, קיומה של אפשרות לכך שהנישואין נועדו לשרת תכליות זרות, וכן הקושי הכרוך בהתמודדות הקטינים עם המחויבות והאחריות שבניהול משפחה וגידול ילדים בגיל צעיר. בנוסף, היריון בגיל צעיר (שהוא במרבית המקרים הגורם לנישואי הקטינים) עלול לגרום נזק נפשי ופיזי לנערה ולתינוק.

עמד על כך השופט (כתוארו אז) א' ברק בע"א: 501/81³

"מאחורי כלל זה עומדת ההשקפה, כי על החברה המאורגנת לשמור על הנערה, אשר, לעתים קרובות, מטעמים קצרי טווח משלה ותחת לחץ הוריה, מבקשת להינשא, והיא אינה בשלה לכך, לא מבחינה פיסית ולא מבחינה רגשית. יצירת תא משפחתי וגידול ילדים הם זכות וחובה, אשר דורשים בגרות נפשית וגופנית, אשר לפי הגישה החקיקתית נערה, שטרם מלאו לה שבע-עשרה שנים⁴, אינה נהנית מהם. גישה זו, המבקשת לקבוע גיל מינימום לנישואין, אינה מיוחדת לנו. היא מקובלת במרבית האומות בנות התרבות".

4. אכן, אל מול תכליות ושיקולים אלו, קיימות קהילות שונות באוכלוסייה הישראלית, שבהן תופעת נישואי קטינים אינה נחשבת פסולה ולעיתים אף נתפסת כרצויה וראויה. ואולם, באיזון שבין שמירה על ערכי החברה הישראלית בכללותה ואינטרס ההגנה על קטינים מחד, לבין סבלנות לקיום מסורות דתיות או אתניות מאידך, הכריע המחוקק לבכר את האינטרס הראשון. לפיכך, נקבע כי אין להתיר נישואי קטינים, אלא אם הדבר הותר באופן חריג בהתאם להוראת סעיף 5 לחוק גיל הנישואין. יפים לעניין זה דבריו של השופט י' שילה בע"א 501/81 המוזכר לעיל:

³ ע"א 501/81 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית ופלוני, פ"ד לה(4), עמ' 430.

⁴ יובהר כי מאז פסק הדין בע"א 501/81 תוקן החוק וכיום כאמור הגיל המותר לנישואין הוא שמונה-עשרה.

”מנהגים יפים של עדות ישראל, שמביאים איתם עולים מארצות הפזורה, ראויים לכבוד ולהערכה, ותחזקנה ידי השומרים על מסורת אבותיהם אף אחרי שמגיעים הם ארצה ומשתלבים בחיי העם בישראל. אולם באותם מקרים, שמנהגים אלה אינם עולים בקנה אחד עם חוקי המדינה, הרי העדיפות היא לחוק, ויש להתאים אליו את המנהג ולא לנסות לשמור עליו במתכונתו המקורית כחריג ויוצא דופן לחוק הכללי. אחרת ממעטים אנו מדמותו של החוק ושלטונו...”

מן האמור לעיל ברי כי אכיפת הדין הפלילי בהקשר של נישואי קטינים הינה מורכבת ומחייבת בחינה ואיזון הולמים.

ג. התוויית מדיניות התביעה:

5. במרבית המקרים נישואי קטינים נערכים באופן פרטי, ונודעים לרשויות רק בדיעבד- משבגרו הקטינים, מגיעים בני הזוג לביה"ד הדתי הרלוונטי לפי עדתם ומבקשים מביה"ד לאשר את הנישואין בדיעבד. על אף העובדה שבמקרים רבים העבירה מתגלה רק בחלוף זמן ניכר, יש לראות בחלוף הזמן כשיקול אחד בלבד מבין מכלול שיקולים רלוונטיים ולהעדיף, ככלל, העמדה לדין (ובלבד שהעבירה לא התיישנה). עם זאת, יש לשקול את כלל השיקולים שיפורטו להלן, ובכללם גם את פרק הזמן שחלף ממועד ביצוע העבירה.

נקיטת הליכים כלפי עורכי הנישואין והמסייעים לעריכתם

6. הליכים פליליים ינקטו, בראש ובראשונה, כלפי מי שערך את הנישואין או סייע בעריכתם. המשיאים את בני הזוג מאפשרים את קיום התופעה המזיקה של נישואי קטינים ותורמים תרומה מכרעת לביצוע העבירה, ומכאן שהרתעתם הכרחית לצורך מיגור התופעה. הדבר נכון גם מקום בו מדובר בהוריהם או באפוטרופוסים של בני הזוג הנישואים, המאפשרים, ולעיתים אף מעודדים מטעמיהם שלהם, את קיום הנישואין. יצוין כי עריכת טקס נישואין פרטי, עשויה להוות גם עבירה גם לפי סעיף 7 **לפקודת הנישואין והגירושין (רישום)**.⁵

נקיטת הליכים כלפי בן זוג בגיר שנישא לקטין

7. העמדה לדין של בני הזוג הנישואים תעשה תוך אבחנה בין בן הזוג הבגיר/ה לבין בן הזוג הקטין/ה:

א. נגד בן הזוג הקטין/ה לא יוגש כתב אישום.

⁵ **פקודת הנישואין והגירושין (רישום)**, פורסמה ח"י, כרך ב', עמ' (ע) 876, (א) 903.

ב. אשר לבן הזוג הבגיר/ה- ככלל, יש מקום לשקול להעמידו לדין, ובלבד שפער הגילאים בינו לבין הקטין/ה שנשא עולה על שנתיים. מטבע הדברים, ככל שפער הגילאים בינו לקטין גדול יותר, תגדל הנטייה להעמידו לדין.

8. מובן מאליו כי גם במקרים בהם יש להעמיד לדין בגין עבירה זו את בן הזוג הבגיר/ה, נוכח פער הגילאים כמפורט בסעיף 7(ב) לעיל, ראוי לשקול בזהירות את שאלת העניין הציבורי בכל תיק ותיק, זאת נוכח המורכבות שתוארה לעיל. כך לדוגמא, לעתים, אכיפה פלילית בהקשר זה עשויה לפגוע במרקם היחסים המשפחתי שנוצר בין בני הזוג, ובכך לגרום דווקא לפגיעה בקטינים עליהם החוק ביקש להגן.

9. לפיכך, יש לבחון, בכל מקרה בהתאם לנסיבותיו, את מידת העניין הציבורי שבהעמדה לדין. בהקשר זה יש לבחון, בין היתר:

- א. האם הנישואין נערכו בהסכמתם החופשית של הקטינים;
- ב. מידת הפגיעה שנגרמה לקטינים בעקבות הנישואין;
- ג. ניהול אורח חיים משפחתי תקין ע"י בני הזוג;
- ד. קיומן של עבירות נלוות (עפ"י רוב- בעילה אסורה בהסכמה לפי סעיף 346 בחוק העונשין);
- ה. גילו של הקטין בעת הנישואין ופער הגילאים בין בני הזוג;
- ו. האם נדחתה בקשה של בני הזוג לקבלת היתר נישואין בהתאם להוראת סעיף 5 בחוק גיל הנישואין;
- ז. פרק הזמן שחלף מאז הנישואין;
- ח. האם קשר הנישואין הותר בהתאם להוראת סעיף 3 בחוק גיל הנישואין, ובפרט בהתחשב בהוראת סעיף 4 בחוק, לפיו התרת קשר הנישואין כאמור תהווה נסיבה לקולא בגזירת עונשו של מי שנשא קטין.